

Joanna Sawicka

Wydział Zarządzania

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

Anna Stronczek

Wydział Zarządzania

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

Elżbieta Marcinkowska

Wydział Zarządzania

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów jako obszar zainteresowania audytu wewnętrznego

---

Streszczenie

Większość podmiotów gospodarczych, prowadząc swoją statutową działalność, w którymś momencie musi się zmierzyć z problemem przestępstwa. Szczególnym jego rodzajem jest działalność przeciwko wiarygodności dokumentów. Linią obrony przedsiębiorstwa w takich sytuacjach stanowi dobrze zorganizowany audyt wewnętrzny. Jego fundament zaś stanowią ludzie (audytorzy), których szczególne umiejętności i kompetencje pozwalają na weryfikowanie zaistniałych zdarzeń i podejmowanie właściwych decyzji. Zaprezentowanie problemów związanych z możliwością wystąpienia przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów w firmie i roli audytora wewnętrznego w ich wykrywaniu i zapobieganiu stanowi cel niniejszego artykułu.

Słowa kluczowe: audyt wewnętrzny, fałszowanie dokumentów, grafologia

---

1. Wprowadzenie

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów stanowią zagrożenie dla właściwego funkcjonowania i rozwoju każdego przedsiębiorstwa. Wpływają one pośrednio lub bezpośrednio na niewłaściwą alokację zasobów finansowych, którymi dysponuje jednostka gospodarcza. Fałszowanie dokumentów może mieć na celu uzyskanie w sposób nieuprawniony dostępu do określonych źródeł finansowania, oddziaływanie na kluczowe decyzje zarządcze podejmowane w firmie czy wreszcie ukrycie niewygodnych faktów. Beneficjentem fałszerstwa może być szeregowy pracownik, określony dział lub departament jednostki lub w skrajnych wypadkach – jednostka jako podmiot gospodarczy.

W każdym przestępstwie dochodzi do naruszenia praw lub interesów określonej grupy społecznej: pracowników, kontrahentów czy też właścicieli jednostki angażujących własne środki finansowe w dane przedsięwzięcie gospodarcze.

Wczesne wykrywanie nieprawidłowości w dokumentach umożliwia szybką reakcję na zaistniałe fakty i wprowadzenie środków zapobiegawczych w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów przedsiębiorstwa i jego partnerów handlowych. Zaniedbania w tym obszarze długofalowo skutkować mogą utratą wiarygodności firmy na rynku, co znajduje swoje bezpośrednie przełożenie w możliwościach jej dalszego rozwoju.

Istotną rolę w zapobieganiu i wykrywaniu przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów odegrać może audyt wewnętrzny. Pod warunkiem nadania mu w strukturze organizacyjnej jednostki gospodarczej właściwego znaczenia, uprawnień i przeszkolenia pracowników tego zespołu.

Ponieważ istota i zadania pracy audytora wewnętrznego są częstym przedmiotem rozważań, głównym celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie problemów związanych z możliwością wystąpienia przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów w firmie i roli audytora wewnętrznego w ich wykrywaniu i zapobieganiu.

2. Audyt wewnętrzny a wykrywanie oszustw

„Audyt wewnętrzny jest działalnością niezależną i obiektywną, której celem jest przysporzenie wartości i usprawnienie działalności operacyjnej organizacji. Polega na systematycznej i dokonywanej w uporządkowany sposób ocenie procesów: zarządzania ryzykiem, kontroli i ładu organizacyjnego, i przyczynia się do poprawy ich

działania. Pomaga organizacji osiągnąć cele, dostarczając zapewnienia o skuteczności tych procesów, jak również poprzez doradztwo¹.

Audyt wewnętrzny może być zorganizowany w formie departamentu, wydziału, zespołu konsultantów lub innych ekspertów działających z zachowaniem zasad niezależności i obiektywizmu.

W zależności od realizowanych zadań wyodrębnia się różne jego rodzaje. Istotę najczęściej wyodrębnianych form audytu w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Klasyfikacja audytu wewnętrznego

Rodzaj audytu	Zakres
Finansowy	Zajmuje się problemami rachunkowości, ewidencjonowaniem i sprawozdawczością transakcji finansowych. Zakres tego audytu obejmuje także kontrolę prawidłowości systemu kontroli wewnętrznej.
Operacyjny	Bada wykorzystanie środków i ustala, czy zostały one zastosowane w najskuteczniejszy i najefektywniejszy sposób do realizacji celów. Audyt operacyjny może zawierać elementy audytu zgodności, audytu finansowego i audytu informatycznego.
Informatyczny	Zajmuje się kontrolą wewnętrzną środowiska systemów przetwarzania danych i wykorzystaniem tych systemów. Audyty IT oceniają systemy kontroli wejścia, wyjścia i procesu przetwarzania, systemy archiwizacji i ochrony danych oraz zgodności z prawem systemu komputerowego.
Zgodności	Weryfikuje, czy badany obiekt przestrzega przepisów prawnych, realizuje określone strategie i wdraża procedury.
Śledczy	Przeprowadzany jest na żądanie kierownictwa jednostki. Jego wynikiem może być postępowanie sądowe lub dyscyplinarne z powodu kradzieży, niewłaściwego wykorzystania aktywów lub konfliktu interesów.
Przegląd kontroli wewnętrznej	Najbardziej ograniczona forma audytu. Ocenie podlega prawidłowość systemów kontroli wewnętrznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Winiarska, *Audyt wewnętrzny w 2007 roku. Standardy międzynarodowe – Regulacje krajowe*, Difin, Warszawa 2007, s. 23.

Szczególną formę audytu stanowi audyt śledczy. Różni się on od klasycznego audytu finansowego pod wieloma względami (por. tabela 2).

Jest zatem oczywiste, że audyt wewnętrzny nie mógłby istnieć bez audytorów odpowiednio przygotowanych do realizacji stawianych przed nimi zadań.

Zakres wiedzy i umiejętności audytora powinien mu pozwolić na rozpoznanie znamion oszustwa. Gdy audytor wewnętrzny podejrzewa nieprawidłowości, może zlecić przeprowadzenie dochodzenia, stosownie do okoliczności. Dochodzenie

¹ Definicja audytu wewnętrznego: <https://www.iaa.org.pl/o-nas/definicja-aw> (dostęp: 26.03.2016).

w sprawie oszustwa polega na wykonaniu rozbudowanych procedur w celu ustalenia, czy oszustwo rzeczywiście miało miejsce w danej jednostce gospodarczej. Wiąże się to z koniecznością zgromadzenia wystarczających informacji o szczegółach ujawnionego oszustwa. Zasadniczo nie oczekuje się od audytora wewnętrznego, żeby posiadał wiedzę specjalistyczną, właściwą osobom, których głównym obowiązkiem jest wykrywanie i prowadzenie dochodzeń w sprawie. W szczególnych przypadkach, takich jak konieczność przeprowadzenia audytu śledczego, pożądane jest jednak choćby ogólne rozeznanie na temat różnych zagadnień z pogranicza kryminalistyki².

Tabela 2. Cechy audytu finansowego i śledczego

Cecha	Audyt finansowy	Audyt śledczy
Częstotliwość	Powtarzalność	Niepowtarzalność
Cel	Wydanie opinii o zbadanym sprawozdaniu finansowym	Ustalenie lub założenie, zbadanie i udowodnienie tezy
Zakres	Ogólny	Szczegółowy – wyznaczany przez ustalenia audytora z firmą
Metodyka	Techniki rewizji finansowej	Szczególne techniki badania nadużyć
Główne zasady	Zawodowy sceptycyzm	Ostateczne potwierdzenie lub odrzucenie tezy
Odbiorca	Każdy	Kierownik jednostki/organ zlecający audyt

Źródło: R. Rydzak, R. Szepe, *Audyt? Przecież już miałem!*, <http://www.blog.ey.pl/audytsledczy/audyt-przeciez-juz-mialem/> (dostęp: 26.03.2016).

Wymagania w tym zakresie zawarte są w międzynarodowych standardach praktyki zawodowej audytu wewnętrznego³:

- Standard 1210. A2 – audytorzy wewnętrzeni powinni mieć odpowiednią wiedzę pozwalającą im rozpoznać znamiona oszustwa, natomiast nie oczekuje się od nich posiadania wiedzy specjalistycznej (takiej, która jest wymagana od osób właściwych do wykrywania i prowadzenia dochodzeń w sprawie oszustw).
- Standard 1220. A1 – audytorzy wewnętrzeni powinni działać z należytą starannością zawodową, co przekłada się na uwzględnienie „prawdopodobieństwa wystąpienia istotnych błędów, oszustw lub niezgodności”.

² J. Sawicka, A. Stroncsek, *Poziom wykształcenia audytora wewnętrznego a skuteczne wykrywanie nadużyć*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego FRFU. Efekty funkcjonowania audytu wewnętrznego i kontroli zarządczej”, nr 76, t. 2, Szczecin 2015, s. 401–412.

³ Komunikat nr 2 Ministra Finansów z dnia 17 czerwca 2013r. w sprawie standardów audytu wewnętrznego dla jednostek sektora finansów publicznych, Dz. Urz. Ministerstwa Finansów 2013 poz. 15.

- Standard 2210. A2 – ustalając cele audytu, należy „rozważyć prawdopodobieństwo wystąpienia *istotnych błędów, oszustw, niezgodności i innych zagrożeń*”.

Audyt śledczy świadczy usługi o charakterze dochodzeniowym. Równolegle realizować może różne cele. Z jednej strony, czerpiąc z posiadanej wiedzy i doświadczenia stanowi narzędzie, za pomocą którego można zmniejszyć prawdopodobieństwo wystąpienia określonych nadużyć, z drugiej – stanowi bazę informacji do analizy konkretnych przypadków mających miejsce w przedsiębiorstwie.

Czynności podejmowane przez pracowników audytu w sytuacjach podejrzenia wystąpienia nadużycia zmierzają do znalezienia dowodów potwierdzających lub wykluczających możliwość wystąpienia określonego zdarzenia w jednostce gospodarczej. Badaniu podlegają wszystkie elementy mogące mieć związek z daną sprawą – począwszy np. od oceny warunków przetargu i ostatecznego wyboru oferty, poprzez kopiowanie twardych dysków z komputerów pracowników odpowiedzialnych za jego organizację, a skończywszy na wnikliwej weryfikacji związanych z nim dokumentów pod względem ich treści, oryginalności i złożonych podpisów.

Usługi dochodzeniowe realizowane są najczęściej na zlecenie zarządów spółek (w przypadku, gdy zachodzi podejrzenie popełnienia nadużyć przez konkretnych pracowników) lub rad nadzorczych, włącznie z samym właścicielem (kiedy podejrzanymi są członkowie zarządów)⁴.

3. Fałszowanie dokumentów

Audytorzy wewnętrzni, realizując powierzone im zlecenie śledcze, pracują między innymi z różnego typu dokumentami. Analizując daną sprawę, szczególną uwagę powinni zwracać na autentyczność dokumentów z nią związanych. Często bowiem sprawca zdarzenia (beneficjent zrealizowanych korzyści) dokonuje w nich zmian w sposób nieuprawniony, w celu stworzenia pozoru prawidłowości przeprowadzonego działania lub jego ukrycia.

Przerabianie może dotyczyć wszystkich rodzajów dokumentów: umów, dokumentów tożsamości, życiorysów, gwarancji bankowych, bilansów, faktur (papierowych lub elektronicznych), sprawozdań, arkuszy ewidencji czasu pracy, list obecności, stron internetowych i innych.

---

⁴ M. Kutera, *Rola audytu finansowego w wykrywaniu przestępstw gospodarczych*, Difin, Warszawa 2008, s. 67.

Dokument przerobiony (sfalszowany) nie jest dokumentem odzwierciedlającym rzeczywistość. Zmiany do niego wprowadzone mogą mieć charakter⁵:

- fizyczny: dokument może być zmieniony fizycznie, na przykład poprzez skreślenie pozycji lub odniesień, odręczne dopisanie informacji zmieniających dokument itd.
- intelektualny: treść dokumentu nie odpowiada rzeczywistości, na przykład fałszywy opis świadczonych usług, fałszywa treść sprawozdania, fałszywe podpisy na liście obecności itd.

Podstawową formą uwiarygodnienia i nadania znaczenia prawnego dokumentom są podpisy. Z tego też względu stają się one przedmiotem licznych fałszerstw.

Wiedza z zakresu grafologii i metod podrabiania podpisów może stać się skutecznym narzędziem w rękach audytora poszukującego nieprawidłowości występujących w jednostce gospodarczej.

W zależności od sposobu fałszowania podpisu metody wykorzystywane w tym procesie najogólniej podzielić można na pięć grup:⁶

- 1) podpisy powstałe przez odwzorowanie techniczne (przekopiowanie, przerysowanie) z autentycznego podpisu wzorcowego,
- 2) podpisy upodobnione w mniejszym lub większym stopniu do autentycznych przez ich naśladowanie,
- 3) podpisy sygnujące dane innej osoby, ale kreślone bez wzorca oryginalnego, a jedynie w oparciu o wyobrażenie podpisu autentycznego, tzw. naśladownictwo intelektualne (swobodne),
- 4) podpisy kreślone bez próby dostosowania ich grafizmu do oryginalnego wzorca, z zachowaniem własnych cech pisma wykonawcy,
- 5) podpisy określane mianem autofałszerstwa, które polega na sfalszowaniu (maskowaniu cech) własnego podpisu w celu późniejszego zakwestionowania jego autentyczności.

Niezależnie od stosowanej techniki największą trudność w naśladownictwie sprawia wykonanie podpisów czytelnych.

Trzeba pamiętać, że podpis to przede wszystkim niezwykle trudne do naśladowania cechy motoryczne. Fałszerz natomiast jedynie rysuje litery (znaki) na podobieństwo oryginału, a rysowanie nie przenosi cech motorycznych. Im więcej liter

⁵ Wykrywanie przerobionych dokumentów w dziedzinie działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla instytucji zarządzających., Europejski urząd ds. zwalczania nadużyć finansowych (OLAF), <http://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/sfc-files/guide-forged-documents-PL.pdf>, s. 9 (dostęp: 26.03.2016).

⁶ M. Goc, *Badania podpisów w kryminalistycznej ekspertyzie pismoznawczej – wybrane zagadnienia metodyczne*, „Problemy Kryminalistyki” 2009, nr 263, s. 19.

i wiązań tworzących kreślone imię i nazwisko, tym trudniej objąć je spójnym procesem psychoruchowym.

Znacznie łatwiejszą do podrobienia formą graficzną są jednoelementowe parafy. Choć również nacechowane w oryginale automatyzmem i spontanicznością, to wykonanie tego typu podpisu w wyniku treningu, w sposób niebudzący podejrzeń, jest najbardziej prawdopodobne.

Dlatego też ważne dokumenty powinny bezwzględnie zawierać podpis, a nie parafę. W praktyce (ze względu na pośpiech, wygodę lub zwykłe niedbalstwo) rzadko jest to przestrzegane, chociaż zalecenia składania czytelnego podpisu na dokumentach spotyka się coraz częściej⁷.

Dokumenty mogą być fałszowane na dwa sposoby, poprzez:

- 1) podrobienie,
- 2) przerobienie.

Podrobienie polega na wytworzeniu dokumentu od nowa w taki sposób, aby stwarzał pozory oryginalnego. Dokument opatrzony sfałszowanym podpisem jest tego klasycznym przykładem. Podrobienie podpisu innej osoby, nawet za jej zgodą, stwarza pozory, że dokument został przygotowany przez inną osobę niż w rzeczywistości. Działanie takie wyczerpuje znamiona fałszerstwa. Istota takiego fałszerstwa polega na fakcie, że dokument wystawiła osoba zupełnie nieuprawniona do jego wystawienia, a dokładniej nie ta, w imieniu której został sporządzony.

Przerobienie sprowadza się do dokonaniu w autentycznym dokumencie zmian zawartych w nim danych. Wprowadzone zmiany mogą polegać na wszelkiego rodzaju dopiskach, usunięciu mechanicznym lub chemicznym jednego lub kilku z istniejących już fragmentów oryginalnego dokumentu i zastąpienie go innymi, wklejenie innego zdjęcia itp.⁸.

Do tego rodzaju przestępczej działalności ustosunkowuje się Kodeks karny⁹ w art. 270:

„§ 1. Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa.

⁷ *Podpis, parafta – fałszerstwo czy autentyk*, Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=3205> (dostęp: 26.03.2016).

⁸ *Fałszerstwo dokumentu*, Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=2858> (dostęp: 26.03.2016).

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 ze zm.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2².

Zauważone zmiany dokonane w dokumentach badanych przez pracownika audytu powinny się bezwzględnie znaleźć w polu prowadzonych przez niego dalszych analiz. A wrażliwość audytora na tego rodzaju zmiany należy wypracowywać poprzez specjalistyczne szkolenia.

4. Fałszerstwa dokumentów w statystykach policyjnych

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów stały się m.in. przedmiotem opracowania sporządzonego i opublikowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pt: *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2014 roku*¹⁰. Raport ten przygotowywany jest cyklicznie i prezentowany w analogicznej formie w kolejnych latach.

Wynika z niego, że wśród przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270 § 1–3, 271 § 1–3, 272 i 276 k.k.) najczęściej stwierdzono przypadków podrobienia, przerabiania lub używania podrobionego dokumentu (art. 270 § 1–3 k.k.) we wszystkich badanych latach (por. tabela 3 i wykres 1). W 2014 r. stanowiły one aż 65% wszystkich stwierdzonych przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów i 17%, jeśli wziąć również pod uwagę przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu. Są to wartości bardzo wysokie, jednoznacznie wskazujące na wagę problemu.

Popełnianie tego rodzaju przestępstw na dużą skalę może doprowadzić do upadłości lub likwidacji legalnie działających podmiotów gospodarczych. W konsekwencji mogą mieć one również negatywny wpływ na sprawne funkcjonowanie gospodarki.

Tabela 3. Liczba przestępstw stwierdzonych przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu w latach 2008–2014 z podziałem na poszczególne artykuły kodeksu karnego

l.p.	Przepis	Przestępstwa stwierdzone						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	art. 270 § 1–3 k.k.	8 796	10 084	11 685	13 867	7 904	11 684	12 734
2.	art. 271 § 1–3 k.k.	6 206	4 940	7 772	5 641	6 748	4 803	6 307
3.	art. 272 k.k.	531	450	205	347	424	256	284

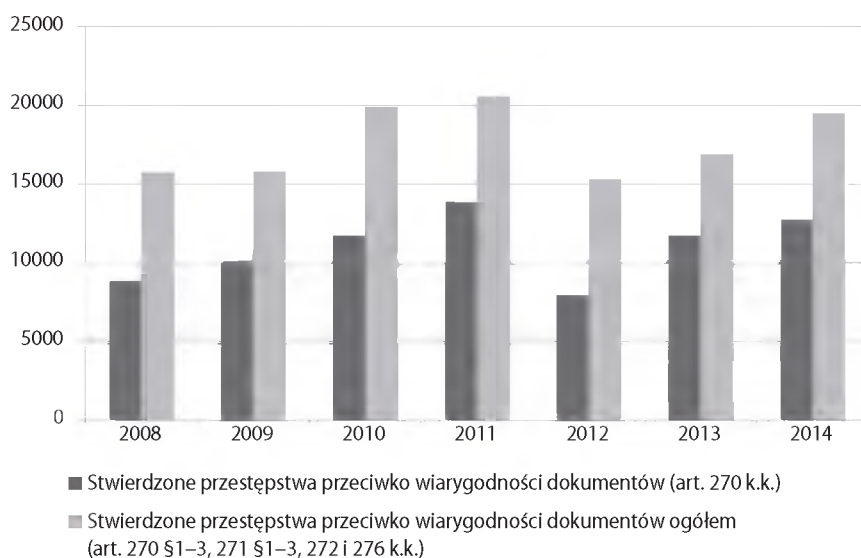
¹⁰ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2014 roku*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, <http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405>, *Raport-o-stanie-bezpieczenstwa.html* (dostęp: 26.03.2016).

l.p.	Przepis	Przestępstwa stwierdzone						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
4.	art. 276 k.k.	203	297	242	678	208	120	158
5.	Razem (1 do 4)	15 736	15 771	19 904	20 533	15 284	16 863	19 483
6.	Udział % przestępstw z art. 270 k.k. w sumie przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów (1/5)	55,90	63,94	58,71	67,54	51,71	69,29	65,36
7.	art. 284 §1–3 k.k.	5 154	5 413	4 801	5 425	6 832	5 435	3 758
8.	art. 286 §1 i §3 k.k.	34 320	39 401	41 433	39 697	36 859	37 566	40 427
9.	art. 297 §1 k.k.	10 453	11 105	11 553	9 061	7 701	6 423	7 922
10.	art. 306 k.k.	970	680	663	697	541	728	1 569
11.	Razem (1 do 4 + 7 do 10)	66 633	72 370	78 354	75 413	67 217	67 015	73 159
12.	Udział % przestępstw z art. 270 k.k. w sumie przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu (1/11)	13,20	13,93	14,91	18,39	11,76	17,43	17,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2014 roku*, s. 231 i *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku*, s. 223, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, <http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405>, *Raport o stanie bezpieczeństwa*.html (dostęp: 26.03.2016).

Wykres 1. Liczba stwierdzonych przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów w latach 2008–2014

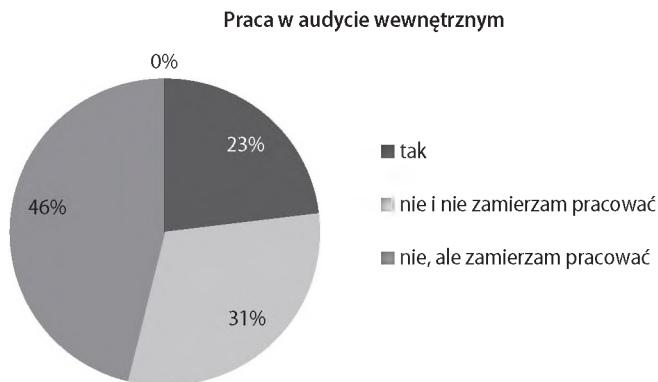
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tabeli 3.

5. Badania ankietowe i otrzymane wyniki

Celem przeprowadzonych badań ankietowych było m.in. określenie, w jakim zakresie obecni i przyszli pracownicy audytu wewnętrznego są przygotowani do wykonywania swojego zawodu pod względem identyfikacji nadużyć gospodarczych z uwzględnieniem fałszowania dokumentów¹¹.

Źródłem materiałów empirycznych dla tej pracy był wywiad kwestionariuszowy. Badania kwestionariuszowe przeprowadzone zostały w okresie styczeń–marzec 2015 r. metodą doboru celowego. Metoda ta jest typowym przypadkiem doboru nie-losowego, polegającym na całkowicie subiektywnym wyborze jednostek badanych do próby, podyktowanym chęcią zebrania najszerszych i najpełniejszych informacji. Liczebność próby wyniosła 39 osób. Grupę poddaną badaniu stanowiły osoby starające się o uprawnienia audytora wewnętrznego. Wśród respondentów 23% stanowili pracownicy audytu wewnętrznego (lub kontroli wewnętrznej). Chęć podjęcia takiej pracy deklarowało kolejne 46%, natomiast 31% nie wyraziło takiego zamiaru (zob. wykres 2).

Wykres 2. Wyniki ankiety – praca w audycie wewnętrznym

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło specyficznych umiejętności, które respondenci nabyli na drodze szkoleń w trakcie swojej kariery zawodowej, będących przydatnymi w pracy audytora wewnętrznego. Najwięcej, bo 69% ankietowanych, zostało

¹¹ Szerzej badania te zostały przedstawione w: J. Sawicka, A. Stroncsek, *Poziom wykształcenia audytora...*, op.cit., s. 401–412.

przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa informacji. 31% potwierdziło również udział w szkoleniach z zakresu obowiązującego prawa, a 23% – z przeciwdziałania nadużyciom. Nikt z badanych nie brał udziału w szkoleniach dotyczących informatyki śledczej oraz taktyk i technik przesłuchiwania świadków. Zaledwie w 15% przypadków ankietowani potwierdzili udział w szkoleniach dotyczących weryfikacji autentyczności dokumentów lub wiarygodności podpisu. W obu tych rodzajach szkoleń uczestniczyły te same osoby, co wskazuje na zachowanie pewnej logicznej ciągłości w planach kształcenia audytorów wewnętrznych danych jednostek (zob. wykres 3).

Wykres 3. Wyniki ankiety – uczestnictwo w szkoleniach specjalistycznych

Źródło: opracowanie własne.

Zapotrzebowanie na dodatkowe szkolenia w badanym zakresie wskazało 54% – dotyczące taktyk i technik przesłuchiwania świadków – i ponad 38% – w zakresie informatyki śledczej. Zdecydowanie najwięcej (69%) ankietowanych wyraziło chęć uczestnictwa w szkoleniu na temat przeciwdziałania nadużyciom. 15% wyraziło potrzebę uczestnictwa w szkoleniu z zakresu autentyczności dokumentów, i – co ważne – nikt nie był zainteresowany poznaniem zasad weryfikacji wiarygodności podpisu (zob. wykres 4).

Wykres 4. Wyniki ankiety – potrzeba szkoleń specjalistycznych

Źródło: opracowanie własne.

W kontekście zaprezentowanych statystyk policyjnych niepokojący wydaje się być brak odczuwania takiej potrzeb przez przyszłe lub obecne kadry audytu wewnętrznego.

6. Podsumowanie

Różnego rodzaju przestępstwa zawsze były i będą obecne w życiu gospodarczym każdego przedsiębiorstwa. Szczególnym przypadkiem w tej grupie są nieprawne działania wykonywane na dokumentach przez pracowników firmy, jej kontrahentów lub inne osoby z otoczenia gospodarczego, mające na celu zafałszowanie rzeczywistości. Polegają one na przerobieniu lub podrobieniu określonych dokumentów tak, aby osiągnąć cele beneficjenta korzyści (fałszerza). Statystyki policyjne pokazują jednoznacznie, że pomimo lekkich wahań liczba tego typu przestępstw na przestrzeni lat właściwie się nie zmienia. Co roku zgłaszanych jest kilkanaście tysięcy tego typu zdarzeń.

Pierwszą linią obrony jednostki gospodarczej w takich sytuacjach jest dobrze wyszkolony audyt wewnętrzny pod kątem umiejętności śledczych. Wczesne wykrywanie podobnych nieprawidłowości może znacząco obniżyć straty jednostki. W tym celu konieczne jest ustawiczne kształcenie kadr pod kątem umiejętności specyficznych z pogranicza kryminalistyki. Jednak nie wszyscy przyszli i obecni pracownicy audytu zdają sobie w pełni sprawę z ciężącej na nich odpowiedzialności.

Fakt ten został uwidoczniiony w badaniach ankietowych, w których część tych osób nie wykazała zainteresowania szkoleniami z zakresu weryfikacji wiarygodności dokumentów.

Bibliografia

1. Goc M., *Badania podpisów w kryminalistycznej ekspertyzie pismoznawczej – wybrane zagadnienia metodyczne*, „Problemy Kryminalistyki” 2009, nr 263.
2. Kutera M., *Rola audytu finansowego w wykrywaniu przestępstw gospodarczych*, Difin, Warszawa 2008.
3. Sawicka J., Stronczek A., *Poziom wykształcenia audytora wewnętrznego a skuteczne wykrywanie nadużyć*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego FRFU. Efekty funkcjonowania audytu wewnętrznego i kontroli zarządczej”, nr 76, t. 2, Szczecin 2015.
4. Winiarska K., *Audyt wewnętrzny w 2007 roku. Standardy międzynarodowe – Regulacje krajowe*, Difin, Warszawa 2007.

Źródła internetowe

1. Definicja audytu wewnętrznego, <https://www.iaa.org.pl/o-nas/definicja-aw>, (dostęp: 26.03.2016).
2. *Falszerstwo dokumentu*, Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=2858> (dostęp: 26.03.2016).
3. *Podpis, parafa – falszerstwo czy autentyk*, Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=3205> (dostęp: 26.03.2016).
4. Rydzak R., Szepe R., *Audyt? Przecież już miałem!*, <http://www.blog.ey.pl/audytsledczy/audyt-przeciez-juz-mialem/> (dostęp: 26.03.2016).
5. *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, <http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405>, [Raport-o-stanie-bezpieczenstwa.html](http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405) (dostęp: 26.03.2016).
6. *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2014 roku*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, <http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405>, [Raport-o-stanie-bezpieczenstwa.html](http://bip.mswia.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405) (dostęp: 26.03.2016).
7. *Wykrywanie przerobionych dokumentów w dziedzinie działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla instytucji zarządzających*, Europejski urząd ds. zwalczania nadużyć finansowych (OLAF), <http://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/sfc-files/guide-forged-documents-PL.pdf> (dostęp: 26.03.2016).

Akty prawne

1. Komunikat nr 2 Ministra Finansów z dnia 17 czerwca 2013 r. w sprawie standardów audytu wewnętrznego dla jednostek sektora finansów publicznych, Dz. Urz. Min. Fin. 2013, poz. 15.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553, ze zm.

Crimes against the Credibility of Documents as an Area of Interest of Internal Auditing

---

Summary

The majority of companies pursuing their statutory activities will eventually have to cope with the problem of crime. Its special kind is the activity against the credibility of documents. Well organised internal auditing is the first defence line of the company. Its foundations are created by people (auditors), whose special skills and competences allow for the verification of events and making the right decisions. The article is aimed at the presentation of problems connected with a possibility of crimes against the credibility of documents in the company and the role of internal auditors in detecting and preventing them.

Keywords: internal audit, document forgery, graphology
